

Kraków, 24.10.2024

dr hab. Łukasz Kajtoch

OPINIA

W związku z powołaniem mnie na eksperta przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie do zespołu zadaniowego do spraw lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół miasta Krakowa w roli głosu doradczego (DS.0201.2.2024), chciałbym przedstawić swoje stanowisko oparte na materiałach przesłanych przez RDLP w Krakowie i stronę społeczną oraz dyskusję jaka miała miejsce w dniach 17-18.10.2024 r.

Z uwagi na charakter mojej pracy zawodowej i doświadczenie naukowe obejmujące m.in. ekologię i biologię konserwatorską, opinia którą prezentuję poniżej dotyczy wyłącznie kwestii związanych ze środowiskiem leśnym, ale nie wynikających z potrzeb ochrony przyrody w lasach (choć jest to jeden z elementów wyznaczania lasów społecznych według kryteriów w materiałach jakie otrzymałem). W swojej opinii chciałbym nawiązać do informacji zaprezentowanych przez stronę społeczną odnośnie oczekiwań mieszkańców aglomeracji krakowskiej względem możliwości przebywania w lasach z uwagi na przyrodę („obserwowanie przyrody”).

Propozycje obu stron (Lasów Państwowych i strony społecznej) są zbyt skrajne, zarówno pod względem zakresu przestrzennego jak i stopnia modyfikacji gospodarki leśnej w lasach społecznych.

Propozycja strony społecznej jest bardzo rozległa przestrzennie co ma swoje uzasadnienie w zaprezentowanych argumentach (ankiety, kategorie „lasy w miastach i wokół miast”, „lasy wodochronne” i in. dostępne w Banku Danych o Lasach), ale byłaby trudna do wdrożenia uwzględniając proponowane znaczące zmiany w gospodarce leśnej (duży obszar wyłączeń). Druga propozycja społeczna, która pojawiła się dopiero na etapie prac zespołu, obejmuje lasy w promieniu 20 km od centrum Krakowa bez szczegółowego uzasadnienia.

Propozycja RDLP jest za to bardzo ograniczona i z niejasnych powodów obejmuje tylko wybrane kompleksy leśne położone nawet w samym sąsiedztwie Krakowa i okolicznych miast. Dodatkowo w ramach wyłączeń strona Lasów Państwowych proponuje rezerваты już istniejące (które są już wyłączone z gospodarki leśnej lub odwrotnie – wymagają czynnej ochrony jak lasy i murawy ciepłolubne) oraz bardzo niewielkie skrawki lasów położone w otoczeniu agrocenoz lub terenów intensywnie zurbanizowanych, położonych często w pobliżu głównych arterii komunikacyjnych (autostrada, linie kolejowe).

W mojej opinii przestrzenny zakres lasów społecznych powinien być określony przed pracami zespołu. Jeżeli ma dotyczyć jakiejś strefy w określonym dystansie to mierzonej od granic administracyjnych miast wchodzących w skład aglomeracji krakowskiej. Definiowanie aglomeracji krakowskiej jest poza moimi kompetencjami. Nie widzę jednak uzasadnienia w wyznaczaniu promienia 20 km od centrum Krakowa ponieważ to dyskryminowałoby mieszkańców np. Nowej Huty, dla których dystans do najbliższych lasów społecznych byłby dalszy niż mieszkańców pozostałych części Krakowa (w promieniu 20 km nie znalazłaby się np. Puszcza Niepołomska będąca lasem rosnącym blisko wschodniej granicy miasta Krakowa).

Bez względu na zakres przestrzenny lasów społecznych konieczne jest wykorzystanie kryteriów wyznaczonych przez Ministerstwo Środowiska i Klimatu, wśród których są kryteria m.in. przyrodnicze.

Z przyrodniczego punktu widzenia (a raczej punktu widzenia mieszkańca oczekującego dostępności lasów o wysokich walorach przyrodniczych) wokół Krakowa należałoby zaproponować pewną powierzchnię leśną wyłączoną z użytkowania (z wyjątkami dotyczącymi zapewnienia bezpieczeństwa), która spełniałaby te oczekiwania. Z drugiej strony nie wszystkie lasy wokół Krakowa powinny być wyłączone z użytkowania ponieważ znaczna część społeczeństwa oczekuje dostępności do lasów „uporządkowanych”, a takie wymagają pewnych zabiegów. Wokół Krakowa istnieje także wiele powierzchni leśnych na których rosną drzewa nie dopasowane do lokalnego siedliska. Drzewostany takie nie powinny być zakwalifikowane jako wyłączone z gospodarki, z pewnymi wyjątkami (np. strefy lasów wzdłuż cieków wodnych i wokół terenów podmokłych).

W kategorii lasów wyłączonych dla społeczeństwa nie powinny znajdować się rezerваты przyrody, które zostały utworzone (lub są planowane do utworzenia). Szersze udostępnianie turystyczne rezerwatów (poza istniejącymi już szlakami) przeczyłoby idei ochrony przyrody.

Natomiast wokół aglomeracji krakowskiej znajduje się wiele powierzchni leśnych z dojrzałymi drzewostanami liściastymi lub mieszanymi (przeważnie z gatunkami odpowiadającymi siedlisku w grądach, buczynach, olsach i łęgach), a także iglastymi na odpowiednim siedlisku (np. bory jodłowe), które powinny być rozpatrywane w kategorii wyłączeń z uwagi na oczekiwania mieszkańców do dostępności lasów o cechach naturalnych. Dotyczyć to powinno wydzieleń z dominacją gatunków liściastych lub iglastych na odpowiednim siedlisku w wieku powyżej np. 90 lat, z wyjątkiem dębu i buka – powyżej np. 110 lat, oraz olszy powyżej np. 80 lat. Z uwagi na powszechność sosny i jej częstą dominację na siedliskach grądowych w efekcie sztucznego nasadzenia, nie proponowałbym wyłączeń w borach sosnowych bez względu na ich wiek.

W promieniu 20 km od granic Krakowa i okolicznych miast lasy takie znajdują się m.in. (podając oddziały w których co najmniej jedno wydzielenie spełnia powyższe kryteria).

- Nadleśnictwo Niepołomice:

1) kompleksy Koło, Grobla i Grobelczyk (całe – grądy i olsy),

2) wydzielania bagienne sąsiadujące z Wielkim Błotem, w tym w oddz.: 89, 131, 132, 136, 138, 140, 142, 143, 172, 174, 201, 280, 301, 302, 306,

3) las w Grodkowicach (oddz. 308 - grąd).

- Nadleśnictwo Miechów:

oddz. 348, 350, 351, 353, 355, 359, 373, 377, 380, 384, 445, 464, 458 (głównie grądy z dominacją dębu)

- Nadleśnictwo Krzeszowice:

oddz. 1, 3, 5, 11, 18, 22, 23, 24, 25, 63, 66, 67, 68, 69, 107, 111, 112, 115, 117, 120, 124, 125, 128, 160, 165, 177, 178, 180, 195, 200, 204, 205, 217, 219, 223, 224, 227, 240, 246, 248, 250,

253, 255, 262, 263, 265, 266, 267, 310, 311, 312, 324, 325, 328, 329, 334, 338, 343, 344, 364, 375, 376 (głównie grądy z dominacją dębu, buczyny, olsy)

- Nadleśnictwo Myślenice:

oddz. 1, 4, 6, 7, 8, 9, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 45, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 277, 279, 284, 286, 287, 289, 290, 293, 299, 300, 301, 302 (głównie grądy z dominacją dębu, buczyny, jędryny, olsy).

Spółród tych propozycji (w oparciu o znajomość lasów w trakcie prowadzonych badań naukowych) wytypowałem w każdym z nadleśnictw kompleksy leśne o najwyższych walorach przyrodniczych, które mogłyby być wyznaczone jako lasy społeczne w kategorii istotnych miejsc przyrodniczych oczekiwanych przez część społeczeństwa (duża część z tych lasów pełniłaby jednocześnie rolę wodochronną):

- Nadleśnictwo Niepołomice: kompleksy Koło, Grobla i Grobelczyk, las w Grodkowicach.

- Nadleśnictwo Miechów: brak propozycji z uwagi na niewystarczające informacje własne.

- Nadleśnictwo Krzeszowice: Las Zabierzowski (większość kompleksu, szczególnie w północnych i południowo-zachodnich oddziałach) i Puszcza Dulowska (fragmenty bagienne wzdłuż cieków), buczyna nad Wisłą k. Kamienia.

- Nadleśnictwo Myślenice: dwa kompleksy wokół Chorowic, dolina Pasieki w Lesie Bronaczowa, Czarny Las koło Raciborska, Wielki Las w Biskupicach.

Uważam, że wyznaczenie lasów społecznych tzw. „wyłączonych” z gospodarki leśnej powinno dotyczyć całych wybranych kompleksów a nie tylko wytypowanych wydzieleń co ma uzasadnienie zarówno z perspektywy przyrodniczej (większa możliwość utrzymania lub zwiększenia naturalności i bioróżnorodności w lasach bez lokalnej ingerencji gospodarki leśnej), społecznej (osoby zainteresowane odwiedzaniem lasu z powodów przyrodniczych wybiorą takie lasy), jak i ekonomicznej (pozyskanie drewna, czyszczenia i trzebieże w szachownicach wydzieleń wyłączonych i nie wyłączonych byłoby trudniejsze i bardziej kosztochłonne). Powinno to szczególnie dotyczyć mniejszych kompleksów leśnych izolowanych w rozległych agrocenozach lub w miastach.

Kwestia skali wyłączeń powinna odzwierciedlać oczekiwania społeczeństwa w danych kategoriach udostępniania lasów społecznych. Jedynie strona społeczna podjęła próbę oszacowania takich oczekiwań poprzez ankiety. Narzędzie to powinno być wykorzystane szerzej celem określenia jaki procent mieszkańców aglomeracji krakowskiej oczekuje wyłączeń lasów z przyczyn przyrodniczych i proporcjonalna powierzchnia leśna (lub liczba kompleksów leśnych) powinna zostać wyznaczona w lasach społecznych wokół Krakowa.

dr hab. Łukasz Kajtoch